

Via Historiae

Ročník 1, číslo 1

Začína sa písať história.....

...história katedrového časopisu Via Historiae, ktorý Vám s radosťou predstavujeme. Na jeho stránkach Vás budeme priebežne informovať nielen o zaujímavostiach z dejín, ale aj o diani na katedre, či univerzite.

V každom čísle by sme Vám radi priblížili svet histórie prostredníctvom zaužívaných rubriík vedeckých časopisov ako sú štúdie, recenzie, rozhovory, či príspevkami z rôznych regiónov Slovenska a doplnili sme to nejakými vtipmi a príhodami, z dejín ale aj z prednášok a seminárov.

Za vznik časopisu by sme sa chceli poďakovať Dr. Michalovi Chvojkovi, z ktorého iniciatívy sme sa zišli a začali pracovať na jeho obsahu. Naše poďakovanie

určite patrí aj vedeniu katedry, ktorá nám to všetko umožnila.

Jeho ďalší vývoj a formovanie však vo veľkej miere závisí práve od Vás čitateľov, preto vďačne prijmem každú kritiku, ktorá prispeje k jeho zlepšeniu. Tiež sa tešíme na Vaše príspevky, podnety fotografie a samozrejme nových členov.

Tak sa s nami vydajte na cestu histórie, pri ktorej Vám prajeme príjemné čítanie.

V mene celej redakčnej rady
Katarína Bužbacherová

Redakčná rada:

Katarína Bužbacherová
Michal Laurinec
Andrej Petříček
Mária Štrbová
Petra Tarkuličová
Andrej Záhorec

V tomto čísle nájdete:

Boh to chce! (Andrej Záhorec)	3
Študijný pobyt v Ríme (Františka Čechová)	7
Historický kalendár (Michal Laurinec)	9
Vznik a súčasnosť Spoloku sv. Vojtecha (Petra Tarkuličová)	10
Rozhovor s Michalom Habajom (Mária Štrbová)	11
Hrad Lednica (Andrej Petříček)	12
Kvíz (Petra Tarkuličová)	15

Rýchlejší pulz katedry

Keď sa na mňa prednedávnom obrátili študenti s prosbou prispieť krátkou glosou do historicky prvého študentského časopisu na našej katedre, pocítil som veľkú radosť a nemalé zadostučínenie. Nielen z dôvodu, že oni sú dušou, obrazom i vizitkou katedry, ale najmä preto, že záujem o spoločenské dianie a angažovanosť v ňom s cieľom prispieť k zlepšeniu a demokratizácii spoločnosti zdobili mnohé generácie študentstva od štúrovcov cez hlasistov, prvorepublikovú inteligenciu či generácie aktivizujúce sa v rokoch 1968 a 1989.

Cicero kedysi v Reči na obranu básnika Archia povedal, že štúdium vzdeláva mládež, teší starcov, zdobí šťastné chvíle a je útočiskom a útechou v nešťastí. Lenže štúdium nespočíva iba v uzavretí sa do sveta kníh a myšlienok, v pasívnom prijímaní vedomostí a informácií či absolvovaní predpísaného množstva skúšok s hlavným cieľom obohatiť svoje meno o titul(y). Významná časť akademického života študenta by sa mala zakladať na kritickej analýze obsahu, cieľov a spôsobu výuky a aktívnej participácii na jej progresívnych zmenách. Ja sám veľmi rád spomínam na vlastné a nie až také dávne študentské časy, kedy sme s priateľmi založili študentskú historickú spoločnosť, organizovali prednášky na rôzne zaujímavé historické témy, podnikali výlety na hrady v okolí a „nekonečne“ diskutovali, trúbili si svetonázor, formovali osobnosti a upevňovali dodnes trvajúce silné priateľstvá.

Vydávanie vlastného časopisu je výrazným krokom k snahe podeliť sa o získané vedomosti, informovať o zaujímavostiach a prezentovať vlastné skúsenosti, názory a pohľady na svet. Keď sa nástenka a webstránka katedry začnú okrem vedecko-pedagogických oznamov členov katedry postupne zaplňať živým študentským slovom prerážajúcim mnohokrát stereotyp profilov, oznamov alebo pozvánok, bude to dôležitým prelomom v živote a vývoji katedry. Prelomom, ktorý nás ešte viac priblíži k ideálu dynamického akademického mikrosvetu kombinujúceho modernú a kvalitnú výuku s aktívnou účasťou diskutujúcich, angažovaných a konštruktívne kritických študentov.

(M.Chvojka)

Volebný úspech !

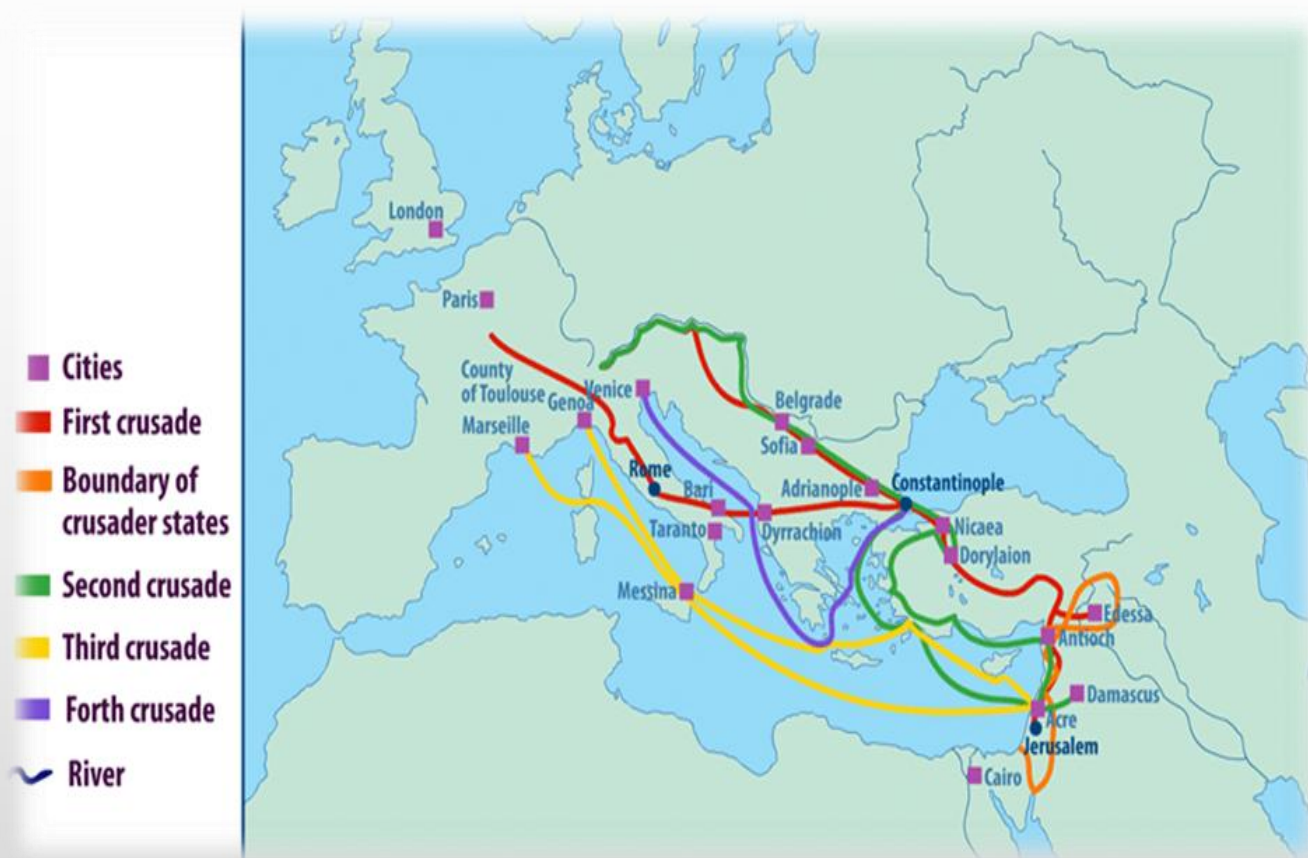
V mene redakčnej rady srdečne blahoželáme Dr. Michalovi Chvojkovi k zvoleniu do zamestnaneckej časti Akademického senátu v doplňujúcich voľbách konaných dňa 22.11.2011.

Boh to chce!

Byzancia, ako jeden z najmocnejších štátnych útvarov európskeho stredoveku sa na konci 11. storočia ocitla v hlbokoj sociálnej, spoločenskej a vojenskej kríze. Byzantská zahraničná politika utrpela v roku 1071 kedy na západe stratila posledný oporný bod v Taliansku – mesto Bari a na východe bola porazená Seldžuckými Turkami pri Mantzikerte (dnes Malazgirt, ktorý sa nachádza severne od jazera Van vo východnej Anatólii). Do toho sa ešte pridala aj národ Pečenehov, ktorý sústavne ohrozoval ríšu, ale v roku 1091 ich Byzantínci na hlavu porazili a prakticky vymazali z mapy. Ale pre 1. križiacku výpravu sú dôležité roky 1078 – 1079, teda dobytie Jeruzalema Seldžuckými Turkami. Stála hrozba zo strany Pečenehov, Turkov alebo aj Normanov prinútili cisára Alexia k tomu, aby hľadal pomoc na západe. Prvá žiadosť o pomoc bola adresovaná Róbertovi, grófovi z Flámska už v roku 1089 s ktorým sa podľa Anny Komneny (Alexiovej dcéry) už raz stretol. Ďalšie žiadosti o vojenskú podporu pochádzajú z rokov 1090 a 1095. Úlohou byzantských vyslancov bolo s týmito žiadosťami vytvoriť na západe akúsi úniu medzi kresťanským východom a západom. Alexiovi vyslanci mali príhovor už na koncile v Piacenze v roku 1095, ale tam priamu odpoveď nedostali. Situácia sa zmenila 18. novembra toho istého roku kedy pápež Urban II. zvolal koncil do francúzskeho mesta Clermont. Tento koncil odštartoval 1. križiacku výpravu na východ pod výzvou: „Boh to chce!“ (Deus le volt!). Treba mať však na pamäti, že oba tieto koncily neboli zvolané pod nátlakom Alexia, ale kvôli neustálim bojom o investitúru. Božia púť, ako nazýva výpravu pápež bol, až druhým bodom programu. Takže hlavným organizátorom výpravy sa stal pápež Urban II. ktorý si za duchovného vodcu zvolil biskupa Adhemára Le Puy. Nastáva tu ale otázka či bola výprava vyhlásená za účelom dobytia Jeruzalema, alebo pomoci kresťanom na východe. Pravdepodobne to bol ten Jeruzalem, čo je možné badať aj zo samotných listov križiakov, ktorý píše: „cieľ je Jeruzalem“, ale aj z pápežovho vyhlásenia, ktorý vo svojom príhovore považoval Jeruzalem za symbolický stred sveta.

Ako prvé na pápežovu výzvu zareagovali hufy chudobných ľudí ozbrojených len domácim náradím. Ich veliteľia – Peter Pustovník a Valter Bezzemok, dovedli týchto ľudí až pred brány Konštantínopolu. Cisár nemal o takéto „vojsko“ záujem, preto ho dal veľmi rýchlo prepraviť do Anatólie, kde bolo pri meste Nikaja zmasakrované Turkami. Toto neskôr západní rytieri považovali za prvú zradu. Dôvod prečo sa na pochod do Svätej zeme vydalo také veľké množstvo chudoby bol jasný. Stredoveký ľud bol sfanatizovaný, a keď im pápež zaručil odpustenie hriechov a dosiahnutie nebeského kráľovstva, len za to že sa zúčastnia na výprave, boli odhodlaní podstúpiť akékoľvek muky. V roku 1096 sa pred brány „*kráľovnej miest*“ začali sťahovať iné vojská. Boli to armády francúzskych rytierov. Ako prvý prišiel brat francúzskeho kráľa Filipa I. – Hugo z Vermandois, ktorý podnietil k výprave aj Bohemunda z Tarentu keď prechádzal talianskym územím. V roku 1096 sa do Konštantínopolu vybralo aj niekoľko významných francúzskych feudálov medzi ktorými zaujalo významné miesto bratské trio z Boulogne – Godefroi, Eustach a Balduin. Po nich postupne prichádzali armády grófov Raimonda z Toulouse, Róberta II. z Flámska a francúzskych Normanov na čele z Róbertom Corthose. Ako posledný sa do Konštantínopolu dostavil Štefan z Blois, jedna z najjagavejších postáv výpravy.

Štefan, majiteľ grófstiev Champagne a Blois sa pôvodne výpravy zúčastniť nechcel, išiel len preto, že ho o to žiadala jeho manželka Adela, ktorá túžila mať zo svojho muža slávneho vojnového hrdinu. Štefan sa však do dejín nezapísal ako statočný bojovník, ale tým, že svojej žene poslal 2 listy, ktoré sa stali významným prameňom k dejinám križiackych výprav. Štefan sa vo svojom prvom liste, ktorý napísal pri obliehaní mesta Nikaja zmienil aj o cisárovi Alexiovi v tomto znení: „...neexistuje panovník vznešený vo všetkých ohľadoch svojho jednaní a zmýšľania...“. Dokonca si dovoľil cisára prirovnávať k Adelinmu otcovi Viliamovi Dobývateľovi: „Tvoj otec, moja milovaná, rozdával síce veľké dary, ale nebol takmer ničím v porovnaní s týmto mužom (pozn. Alexiom)“. Ťažko si predstaviť ako sa asi Adela zatvárala, keď si prečítala túto vetu. Po príchode museli všetci baróni zložiť cisárovi Alexiovi I. Komnenovi zložiť lénnu prísahu čo v praxi znamenalo, že všetky mestá, miesta a územia, ktoré dobyjú križiaci padnú pod správu Byzancie. Za týchto podmienok bol cisár ochotný podporovať križiakov vojensky a poskytovať

im námornú a potravinovú pomoc.

Po zložení prísahy sa križiaci mohli vydať na cestu do Jeruzalema. Ale ak si chceli otvoriť cestu do Anatólie museli zaútočiť a obsadiť mesto Nikaja (dnešný turecký Iznik) – centrum maloázijského Rumskeho sultanátu (t.j. rímsky s významom byzantský). Štefan z Blois opisuje Nikaju s „podivuhodnými hradbami a asi 300 vysokými vežami“. Pod hradbami mesta sa snažil križiakov zničiť sultán Kilič – Arslán, ktorý mal v meste svoju manželku. Západnú armádu zjavne podcenil lebo si myslel, že vojsko bude podobné ako to ktorému velil Peter Pustovník. Jeho akcia skončila neúspechom a keď cisár Alexios odrezal mesto aj od jazera, obrancom nezostávalo nič iné iba ako začať vyjednávať o podmienkach kapitulácie. V noci, pred zahájením hlavného útoku križiackej armády sa turecká posádka vzdala byzantským veliteľom. Na veľké prekvapenie západných rytierov, cisár Alexios všetkých prepustil, čo križiaci brali ako ďalší úder pod pás.

Po obsadení Nikaje sa armáda vydala na pochod na východ – do Antiochie. „*Pokiaľ nás Antiochia nezdrží, tak o 5 týždňov budeme v Jeruzaleme*“ napísal Štefan Adele. Lenže situácia sa vyvinula tak, že Anatólia a mesto Antiochia zdržali križiakov skoro rok. Sultán sa nenechal odradiť porážkou pri Nikaji a rozhodol sa na križiakov zaútočiť pri meste Doryleon. Táto bitka je známa tým, že obe armády okúsili nový tip boja a mohli spoznať svoje slabé a silné stránky. Turci boli verní taktike zasypania nepriateľa mračnami šípov, ale na boj muž proti mužovi sa nepribližovali. Popisuje to aj kronikár Viliam z Tyru: „*Tento spôsob boja bol našim bojovníkom úplne neznámi...*“, pokračoval: „...*pokúsili sa nepriateľa zahnať, vrhajúci sa na neho mečom a kopijou. Ale ten, neschopný takýto útok vydržať, vždy sa dokázal stiahnuť a vyhnúť sa úderu, takže naši vojaci, sklamaní v očakávaní, keď nikoho pred sebou nenašli, museli sa vrátiť*“. Bitku sa opäť nakoniec podarilo vyhrať križiakom, ale po boji sa ich najväčším nepriateľom nestali Turci, ale neznesiteľné horko a smäd. Keď dorazili k mestu Ikonion (dnešná turecká Konya) boli už na pokraji svojich síl. Po týždennej prestávke sa konečne vydali na Antiochiu. Križiaci dorazili k Antiochii 20. októbra 1097. Vo svojom druhom liste si Štefan z Blois poznamenal: „*Našli sme Antiochiu, mesto väčšie ako si vieš predstaviť, mimoriadne silné, ... bránilo ju viac ako 5000 statočných Turkov, ale aj neznámi počet Saracénov, Arabov, Arménov a Sýrčanov.*“ Vojsko sa utáborilo pred mestom, kde ho sústavne napádali turecké armády emirov z Mosulu a Aleppa. Antiochiu sa nakoniec podarilo získať Bohemundovi 2. júna 1098 keď podplatil hradnú stráž. Ešte

pred dobytím opustil križiakov pre rôzne spory ich byzantský sprievodca Tatikios, čo križiaci považovali za ďalšiu v poradí tretiu zradu cisára Alexia voči západným kresťanom. Po ťažkých bojoch a obsadení mesta dali velitelia vojsku odpočinok až do novembra. V meste medzitým vypukla epidémia, ktorej podľahla aj duchovná hlava výpravy – biskup Adhemar. Pre spory s Bohemundom sa veliteľom výpravy stal gróf Raymond z Toulouse. Bohemundovi sa po zisku „*perly východu*“ na ďalšie ťaženie už príliš nechcelo. Raymond sa teda vydal do Jeruzalema na vlastnú päsť 13. januára 1099 spolu s ďalšími kniežatami okrem Bohemunda. Cesta od Antiochie po Jeruzalem prebehla rýchlo a bez väčších problémov a na palestínskej pôde teda rytieri zastali pred cieľom svojej výpravy. Až pred bránami Jeruzalema dostal ich výboj pravý zmysel: „*oslobodiť posvätné miesta a pomôcť kresťanom na východe*“. Jeruzalem bol v tej dobe v rukách šiitských Fatimovcov (popri Seldžuckých Turkoch to bola druhá významná veľmoc na Blízkom východe), ktorí napísali list Alexiovi, či západné vojsko bojuje pod zástavou Byzancie. Cisár sa od nich dištancoval, čo už bola 4. zrada, ktorú neskôr križiaci využili keď odmietli splniť svoju prísahu, ktorú zložili v Konštantínopole.

Jeruzalem bol na svoju dobu ohromným mestom, ktorého hradby boli vybudované v časoch rímskeho cisára Hadriána a od tej doby neustále zdokonaľované. Vojsko, ktoré začalo mesto obliehať 7. júna bolo trýznené neuveriteľným smädом: „zošivali sme hovädzie kože a nosili v nich vodu zo vzdialenosti 7 kilometrov,... voda, ktorú sme dostávali v takýchto nádobách divne zapáchala,...“. Križiaci začali stavať hneď po príchode obliehacie stroje, ktoré dokončili už o mesiac a hlavný útok začal už 14. júla. Už na druhý deň sa lotrinským vojakom na čele s Godefroiom podarilo vniknúť na hradby. Po tomto preniknutí sa v meste začal neuveriteľný masaker kedy bolo povraždené nie len arabské alebo židovské obyvateľstvo, ale aj to kresťanské. Križiaci sa vraj „brodili po kolená v krvi.“

Pre moslimský svet neznamenal pád Jeruzalema nejakú vážnu stratu. Jeruzalem bol pre seldžuckú časť islamského sveta iba okrajovým územím. 1. križiacka výprava vo všeobecnosti znamenala pohromu ako pre

Byzanciu, Seldžuckých Turkov, obyvateľov jednotlivých miest cez ktoré vojaci prechádzali, tak aj pre samotných križiakov, ktorý prakticky celú cestu trpeli hladom, smädом a horkom. Ale aby sme križiakov len nezatracovali tak existuje tu aj pozitívum – križiaci priniesli z arabského sveta do Európy marhule, teda ovocie, ktoré bolo u nás dovtedy neznáme.

(Andrej Záhorec)

LITERATÚRA:

- Hrochová, V.: Křížové výpravy ve světle soudobých kronik. Praha 1982
 Bridge, A.: Křížové výpravy. Praha 1995
 Hrochová, V. – Hroch, M.: Křížáci ve svaté zemi. Praha 1996
 Zástěrová, B.: Dějiny Byzance. Praha 1992
 Brooke, Christopher.: Evropa středověku v letech 962 – 1154. Praha 2006
 Vavřínek, Vladimír.: Encyklopedie Byzance. Praha 2011
 PRAMENE:
 Dostálová, R.: Paměti byzantské princezny. Praha 1996 (Anna Komnena – Alexias)
 Ordericus Vitalis – Historia Ecclesiastica
 Viliam of Tyre - History of Deeds Done Beyond the Sea

Na romantizujúcej kresbe z 19. storočia sú účastníci prvej križovej výpravy: zľava Godefroi z Bouillonu, Raimond z Toulouse, Bohemund z Tarentu a Tancred

Študijný pobyt v Ríme

Každý, kto podľahol dobrodružstvu historického bádania už zistil, že historik sa často podobá detektívi, či investigatívne žurnalistovi, keď sa náhli po ceste za historickou pravdou. Saleziánska spoločnosť na Slovensku ma v minulom roku oslovila s požiadavkou historického výskumu činnosti dona Titusa Zemana, ktorý sa stal obeťou represívneho komunistického systému. Hlbší výskum životnej cesty Titusa Zemana ma priviedol na tohtoročnú novembrovú študijnú cestu do Ríma. Silným zážitkom bol pre mňa výskum v Archivio Segreto Vaticano. Stretla som sa tam s mnohými mladými ľuďmi zo všetkých končín sveta. Boli to však už ľudia s prevereným diplomom a požadovanými referenciami. Študovňa vatikánskeho archívu je nevelká, ale žiadané kartóny som dostala už po dvadsiatich minútach. Študovala som spisy z 20. storočia ohraničené pontifikátom Pia XI., ktorý sa končí februárom 1939. Najpočetnejšiu skupinu dokumentov tohto obdobia pre Slovensko tvoria spisy viedenskej a pražskej nunciatúry, ktoré často citujú historici Emilia Hrabovec, Robert Letz, či Ivan Chalupický. V orientácii vo fondoch a pri vybavovaní povolenia mi pomohla webová stránka archívu, ale aj skúsenosti zo štúdia v pražskom Černínskom paláci a v osobnom fonde vatikánskeho vyslanca Kamila Kroftu. Môj záujem bol však teraz orientovaný na rehole a na saleziánov.

V rokoch 1937-1940 bol Boží služobník Titus Zeman v Taliansku, rok študoval na Gregoriánskej

pápežskej univerzite. Navštívili sme preto archív tejto univerzity. Spolu s ďalšími členmi výskumného tímu sme boli tiež v Archíve saleziánskej baziliky Sacro Cuore a v Archíve Vatikánskeho rozhlasu, kde nás aj požiadali o rozhovor o donovi Titusovi Zemanovi. Zaujímavá bola návšteva na ďalších dvoch pápežských univerzitách: Saleziánskej pápežskej univerzite a Lateránskej pápežskej univerzite. Viacerí študenti teológie zo Slovenska sú ubytovaní v Pápežskom slovenskom kolégiu sv. Cyrila a Metoda najmä počas postgraduálnych štúdií. V nedeľu 6. novembra sme mali vzácnu príležitosť stretnúť sa s kardinálom Jozefom Tomkom. Kolégium, bývalý Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme si v tento deň pripomínal vzácnu návštevu bl. Jána Pavla II., ktorá sa uskutočnila v novembri 1981, teda pred tridsiatimi rokmi.

Saleziánska spoločnosť vznikla v roku 1859 v Turíne, kde bol Titus Zeman v roku 1940 vysvätený za kňaza. Turín však bol kvôli záplavám pre náš výskum neprístupný. Zostali sme preto v Generálnom dome saleziánov v Ríme. Tam sme našli významné dokumenty v dvoch moderných archívoch. Navštívili sme aj Instituto Storico Salesiano. Pripravila som si pre nich prednášku, v ktorej som prezentovala výskum života Titusa Zemana. On dopravil cez rieku Moravu a Rakúsko do Turína v roku 1950 množstvo saleziánskych študentov - bohoslovcov a kňazov. Bolo to po aprílovej „Barbarskej noci“ v našich kláštoroch. V Historickom inštitúte, ktorý vedie profesor Francesco Motto sa rozprúdila živá debata o Titusovi Zemanovi a jeho práci na záchranu saleziánskeho diela na Slovensku. Mnohí z tých, ktorých priviedol náš Boží služobník do Turína sú však známi po celom svete. Profesor Pápežskej saleziánskej univerzity v Ríme don Jozef Slivoň, náš hosťiteľ a krásne slniečko nám umožnili získať nezabudnuteľné zážitky. Boli sme aj na tradičnej audiencii u sv. Otca na Námestí sv. Petra, ako pútnici sme navštívili všetky najvýznamnejšie sakrálne pamiatky a užili si naplno atmosféru Večného mesta.

(Františka Čechová)

Čo nové v škole

Už samotný začiatok semestra sa niesol v duchu „veľkých“ zmien, na poslednú chvíľu sa presunulo otvorenie akademického roka z 26. septembra na 3. október, čo pre mnohých z nás znamenalo nielen týždeň voľna navyše, ale aj zbytočne precestované kilometre. Na chodbách sa tiež objavili nové tváre, čím by som chcela privítať na akademickej pôde nových kolegov - prvákov a zaželať im veľa úspechov. Ale zrejme najväčšou zmenou prešiel interiér budovy univerzity. Potešili nové výťahy, opravené sociálne zariadenia v jednotlivých učebniach. Už menej potešili čerstvo namaľované steny, o ktoré sme sa mnohí opreli ☺ Veľkým nedostatkom je však forma akou tou to celé prebieha. Určite si pamätáte na problémy, ktoré táto rekonštrukcia spôsobila už v minulom semestri: hluk, prach a zase hluk, všade pobežujúci robotníci, vyučovanie prebiehajúce v improvizovaných priestoroch (čo trochu pripomína ešte aj tento semester). No dúfajme, že sme netrpeli zbytočne a po jej celkovom ukončení bude výsledok stáť zato.

V súvislosti so spomínanou rekonštrukciou prebehli v médiách správy, ktoré „nevykreslili“ UCM-ku v najlepšom svetle. Ako určite viete išlo o problémy výberového konania na stavebné spoločnosti, ktoré mali rekonštrukciu uskutočniť. Avšak to nebola jediná reportáž, ktorá škole takto ublížila. Vzápätí sa objavila kauza týkajúca sa vysťahovania našich študentov z hotela Trnavan, kde mali zabezpečené ubytovanie prostredníctvom školy. K obom týmto kauzám poskytla univerzita vyjadrenie, ktoré je uverejnené na webovej stránke školy.

Dúfajme teda, že ďalej sa to na našej škole bude vyvíjať len k lepšiemu a konečne sa objavia aj nejaké pozitívne správy.

(Katarína Bužbacherová)

Historický kalendár

- Umiera František Jozef I., a na trón Habsburskej monarchie nastupuje Karol I. (IV.)**
- December 1916**
- 4. December 1918** Bola národným výborom menovaná dočasná vláda pre Slovensko na čele s V. Šrobárom
- 7. December 1992** Na následky autonehody (z 1. septembra 1992) umiera osobnosť politickej scény Alexander Dubček
- 8. December 1938** Bola vytvorená politická strana HSĽS - Strany slovenskej národnej jednoty
- 13. December 1957** Umiera druhý komunistický a piaty Československý prezident Antonín Zápotocký
- 14. December 1918** Bol zvolený prvý Československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk
- 17. December 1989** Polícia brutálnym spôsobom zasahuje proti protestujúcim študentom v Prahe
- 19. December 1947** Komunistická strana si vynucuje reorganizáciu Zboru povereníkov
- 19. December 1957** Prezidentom sa stáva Antonín Novotný tretí komunistický a šiesty československý prezident
- 22. December 1939** Zakladá v Paríži Milan Hodža Slovenskú národnú radu
- 30. December 1938** Za prezidenta Československej republiky bol zvolený Emil Hácha

(Pripravil: Michal Laurinec)

Vznik a súčasnosť Spolku sv. Vojtecha v Trnave

Začiatky Spolku sv. Vojtecha sú neodlúčiteľne spojené s menom významného slovenského buditeľa a katolíckeho kňaza Andreja Radlinského. Z jeho podnetu začal 1. júla 1850 v Banskej Štiavnici vychádzať časopis Cyril a Method, ktorý v tom čase prispieval k pozdvihovaniu národného povedomia slovenských katolíckych kňazov a učiteľov. Nitriansky kanonik Juraj Tvrďý poskytol na podporu tohto časopisu 1000 zlatých, čo Radlinského natoľko potešilo, že sa rozhodol založiť vydavateľský spolok: „Povstala vo mne myšlienka o založení zvláštneho cirkevno – literárneho SPOLKU SVÄTÉHO VOJTECHA, ktorého prvú základinu tvoril by onen veľkodušný dar Juraja Tvrďého. Sotva som o tom pustil chýr do verejnosti, tento môj hlas stal sa heslom celého národa. Myšlienka moja stala sa myšlienkou celého Slovenska ...“ Spolok mal združovať kňazov, učiteľov, mládež, roľníkov a robotníkov z celého Slovenska. Medzi nimi sa mala rozširovať nábožensko-mravná vzdelanosť, praktický katolicizmus a zveľaďovať základné školy. Tento prvotný program sa mal naplňovať vydávaním a rozširovaním kníh a periodík.

Onedlho dočasný výbor na svojom zasadnutí v októbri 1857 prijal jeden z návrhov stanov vypracovaných Radlinským. Zároveň bola zvolená deputácia vedená F. Lopussným, ktorá stanov predložila prímasovi J. Scitovskému. No prímas pod maďarským tlakom žiadosti Slovákov nevyhovel. Radlinský sa nechcel vzdať svojej myšlienky a Scitovského navštívil aj osobne, ale ten žiadosť opätovne zamietol. Aj napriek mnohým prekážkam ostal Andrej Radlinský po dlhé roky najvýraznejším bojovníkom za schválenie Spolku sv. Vojtecha.

Po takmer štrnásťročnom zápase, a to práve v čase, keď sa likvidovali tri slovenské gymnázia a keď sa blížilo aj zatvorenie Matice slovenskej vznikol Spolok sv. Vojtecha. Založenie SSV prijal slovenský národ s nadšením. Už na zakladajúcom valnom zhromaždení 14. septembra

1870 doň vstúpilo okolo 500 členov. Počet členov sa rýchlo rozširoval.

Za prvé obdobie jeho pôsobenia, t.j. do skončenia 1. svetovej vojny napriek nemalým prekážkam a ťažkostiam spolok mal vyše 30 tisíc členov. Do roku 1918 vydal SSV viac ako tri stovky kníh v mnohotisícovom náklade. V roku 1923 Spolok zakúpil v Trnave kníhtlačiareň LEV a tlačiareň Adalbertinum. Tak bolo rozšírené vydavateľstvo, vytvorili sa edície pre mládež, bolo zriadené kníhkupectvo a upevnila sa organizácia členstva. Spolok vydával školské učebnice pre ľudové školy a každoročne aj kalendár Pútnik svätovojtešský a Katolícke noviny. Od roku 1920, teda od nástupu Andreja Hlinku za predsedu, do roku 1948 vydal spolok 1460 titulov kníh a popri tom vydával viacero periodík. Ročne sa do spolku hlásilo postupne až desaťtisíc členov, čiže v závere tohto obdobia ich mal SSV vyše 247 tisíc. O niečo neskôr v roku 1953 bola členská základňa rozpustená komunistickým režimom a SSV iba živoril pod nanútenou správou, no hlavne pod výraznou inšpekciou. Obnova spolku sa začala až v decembri 1989 kedy sa vybuodovala nová členská základňa s miestnymi skupinami SSV a obnovilo sa zasielanie kalendára Pútnika svätovojtešského a podielovej knihy pre členov. V súčasnosti SSV predstavuje široký okruh činností na poli kresťanského a spoločenského života. Konferenciou biskupov Slovenska je poverený vydávať Sväté písmo, dokumenty Svätej stolice a Svätého Otca, liturgické knihy, mnohé modlitebné knižky pre deti i starších a učebnice náboženstva. Jeho počet členov sa postupne zvyšoval až dosiahol viac ako 110 000 členov. Je vydavateľom Katolíckych novín, Duchovného pastiera, Liturgie, Adoremus Te. Ak sa nato pozrieme spätne, tak od roku 1870 vydal vyše 33 miliónov kusov kníh a 200 miliónov čísiel novín a časopisov. Od počiatku sa SSV riadi heslom Fidei et scientiae - Viere a vede.

Knižnica Spolku svätého Vojtecha má dve časti: historickú časť a teologickú časť. Obsahuje unikátne tlače, ktoré sú vzácnym dedičstvom našich predkov. V zbierkach knižnice sa nachádzajú testamentárne odkázané časti vlastných knižníc národných buditeľov, kňazov a bývalých pracovníkov a členov SSV Medzi najvýznamnejších patria: Andrej Radlinský, Andrej Kmeť, Andrej Kubina, František V. Sasínek, Ferdinand Juriga, Ján Palárik a iní. Fond Archívu SSV obsahuje archívne dokumenty vydavateľskej, knižničnej, časopiseckej činnosti, literárno-vedného odboru, ďalej z dejín cirkvi na Slovensku, korešpondenciu cirkevných dejateľov u nás i v zahraničí, literárnej družiny Slovenského učeného tovarišstva, Hamuljakovho spolku, Osvaldovej družiny a korešpondenciu stredovekých listín. V súčasnosti sú pobočky SSV v Čechách, Chorvátsku, Poľsku, Rumunsku, Srbsku a aj v USA. Študenti majú možnosť využívať knižnicu a archív, ktorých otváracia doba je v čase od pondelka do piatka od 8 hod. do 16 hod. V knižnici nie je potrebné sa registrovať, ale priamo na mieste sa študent zapíše do knihy návštev.

(Petra Tarkuličová)

Zdroje:

Hanakovič, Š.: Dejiny spolku sv. Vojtecha. Trnava 2005

Katuninec, M.: Dejiny spolku sv. Vojtecha. Trnava 2004

www.ssv.sk

Rozhovor s.....

Michalom Habajom, novou posilou, katedry histórie

1. Čo vás viedlo k rozhodnutiu učiť na vysokej škole?

Mám prax aj z učenia na základnej škole, ale to sa s terajšou výučbou nedá porovnať. Na tejto práci, je pre mňa zaujímavé hlavne to, že môžem skombinovať prednášanie s písaním článkov do rôznych časopisov. Môžem písať a to je tiež to čo ma baví.

2. Ak by ste sa mohli opäť rozhodnúť, čo študovať, bola by to opäť história?

Môžem povedať, jednoznačne áno. Nikdy som nepochyboval, že moje rozhodnutie bolo nesprávne. Rozhodnutie orientovať sa na históriu bolo prirodzené a prijal som to tak ako to prišlo. Nechal som sa riadiť intuíciou, cítil som, že toto bude najlepšie rozhodnutie.

3. Aká je vaša odborná špecifikácia? Prečo práve tá?

Mojou špecifikáciou sú staroveké dejiny. Antika a pravek sú pre mňa fascinujúca. Rozhodol som sa preto tak, lebo keď sa zamyslíte, nad tým, že všetko začínalo antikou a ešte pred tým pravekom, tak som chcel začať od začiatku a postupne. Lebo keď pochopíte ako to bolo na začiatku, dokážete spájať súvislosti. Zaujímam sa aj o to, ako antika dokázala vplývať na moderné dejiny.

4. Považujete históriu len za svoje zamestnanie, alebo aj ako koníček?

Jednoznačne ju považujem aj za svoj koníček. Rád sa jej venujem vo voľnom čase.

5. Keď sa nevenujete histórii, čo naplňa ešte váš čas?

Je to moja rodina, moja manželka a 8 mesačná dcérka, ktorá je živé striebro. Rád sa venujem aj športu. Fandím našim trnavským futbalistom a dúfam, že konečne sa im podarí byť na prvom mieste.

6. Na záver, čo by ste odkázali našim čitateľom?

Odkazujem im, len to aby čítali to čo ich baví a to čo je dobré, a teda aj tento časopis.

(Mária Štrbová)

Hrad Lednica

Ľednický hrad sa nachádza, v obci Lednica, v okrese Púchov. Hrad vznikol medzi 11. až 13. storočím, prvá písomná zbierka pochádza z druhej polovice 13. storočia. Hrad plnil funkciu ochrany severozápadnej hranice Uhorska, a preto patril medzi kráľovské hrady. Začiatkom 14. storočia bol hrad v rukách Matúša Čáka Trenčianskeho, po roku 1321 sa ho opäť zmocnil panovník. K známejším majiteľom hradu patrili Bielikovci, počas ktorých vládnutia Lednica bola povýšená na kráľovské mesto. V roku 1533 sa majiteľmi hradu stali bratia Ján a Rafael Podmanickí, ktorí na hrad zaútočili a obsadili ho. K vlastníctvu hradu ich oprávňovala listina z roku 1504. Po smrti Rafaela

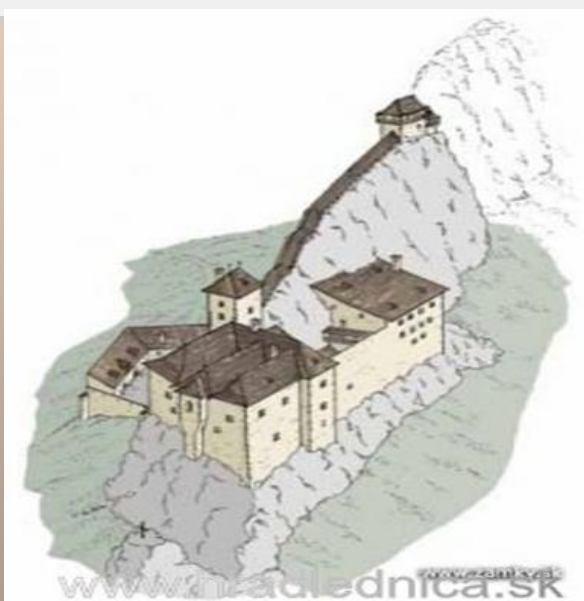
Podmanického, v roku 1558, podľa dohody lednické panstvo i hrad prevzala do svojej správy kráľovská komora, lebo Rafael nemal žiadneho potomka. Už v nasledujúcom roku majetok kúpil za 49 000 zlatých košický kapitán Imrich Telekeši. Onedlho na to 30. mája 1560 však zomrel a Lednicu zdedil jeho syn Štefan, ktorý sa oženil s dcérou Petra Gorgáča, Zuzanou. Ich jediný syn Michal nemal ešte ani štyri roky, keď mu zomrela matka, a mal iba desať rokov keď stratil otca. Jedným z jeho tútorov sa stal Mikuláš Topoš, ktorý sa skôr staral o hospodárske záujmy svojho zverenca, než o jeho výchovu, čo sa nepriaznivo odrazilo na jeho vlastnostiach. Michal Telekeši sa stal postrachom stredného Považia. Majiteľ hradu a panstva Lednica znásilňoval ženy, prepádaval ľudí i šľachtické sídla. Neďaleko Púchova roku 1600 prepadol vyslancov valašského vojvodu Michala, ktorí niesli Rudolfovi II. diplomatické posolstvo a mnohé dary, medzi nimi aj antické pamiatky. Po tomto čine v polovici augusta 1600 Telekeši ušiel do Poľska, kde sa na prechodný čas usadil v Krakove. Jeho krstný otec Juraj Turzo ho pozval rokovať o podmienkach amnestie. Keď Telekeši prišiel miesto rokovania ho uvrhol do väzenia, odkiaľ ho za vojenskej asistencie dopravil do Prešporku, kde ho 3. apríla 1601 verejne popravili.

Začiatok úpadku hradu

V prvej polovici 17. storočia získal hrad a panstvo Juraj Rákóczi. Vtedy sa do Lednice a Púchova uchýlili do vyhnanstva českí bratia. V poslednom protihabsburskom povstaní obsadili hrad kuruci Františka Rákócziho II. Po potlačení povstania cisárske vojsko roku 1710 hrad vypálilo. Potom hrad dostali do zálohu Maťašovskovci, ktorí ho aj v roku 1746 dali opraviť. Potom hrad vystriedal rôznych majiteľov, pôsobil však skôr ako príťaž k Lednickému kaštieľu, a kým ešte v roku 1830 stáli všetky budovy, na vyobrazeniach z roku 1914 už hrad pripomína ruinu.

Povešť o Katarínke

Z obdobia Michala Telekešiho zrejme pochádza aj povesť o Katarínke, ktorú mal dať Telekeši počas svadby s hájnikom Ondrejom uniesť, pretože si chcel uplatniť právo prvej noci. Keďže zúfalá Katarínka nechcela porušiť manželský sľub, radšej volila dobrovoľnú smrť. Vyskočila z okna do priepasti pod hradom. Ondrej sa z toho pomiatol a zomrel na jej hrobe. Na znak tejto vernosti dedičania postavili pod hradom drevený kríž, ktorý tam stojí dodnes. Neďaleko miesta, kde mladá žena podľa povesti skonala, začal vyvierat po čase prameň, ktorému Ledničania pripisovali liečivú silu. Nazvali ho Katarínkin prameň.

Súčasnosc hradu

Po rokoch úpadku hradu, ktoré vyvrcholí v1999 pádom severného múru ktorého časti skončili pred rodinnými domami, si hrad zobralo do prenájmu občianske združenie Donjon zpod vedením Michala Svateníka. Pomocou nezamestnaných vyčistili hrad od náletovej zelene, vyrovnali nádvorie paláca, nachystali materiál na murovanie. Významný míľnik pre hrad nastáva v 2004, kedy sa hrad prenajíma občianske združenie Historicko – Astronomická spoločnosť z. Ilavy ktorá sa v roku 2004 podujala na záchranu tohto hradu. Doposiaľ vynaložené finančné prostriedky na záchranu hradu sa pohybujú okolo 120 000 euro a budú potrebné ďalšie, aby sa hrad podarilo zachrániť pre ďalšie generácie.

Ešte v tomto roku je hrad z väčšej časti vyčistený od náletov zelene s pomocou Skautov zo 6 zboru z Púchova. Zvýšená aktivita na hrade odrádzala miestnych obyvateľov od ďalších krádeží sutín na stavby, ku ktorým pravidelne dochádzalo.

V roku 2006 sa po mnohých desaťročiach vyriešili vlastnícke práva, obec vlastní 49% a väčšinový podiel 51% patrí Historicko - astronomickej spoločnosti, čo dovoľuje obom subjektom uchádzať sa o granty. V roku 2006 sa začínajú aj prvé murárske práce v pivnici a taktiež na obvodnom múre paláca. Obec Lednica sa taktiež v rámci svojich finančných možností podieľa na spolufinancovaní hradu. Dokumentácia ktorá je schválená na najbližších päť rokov dovoľuje robiť iba záchranné sanačné práce, plánujú sa odstrániť najväčšie statické poruchy, zakonzervovať koruny muriva a sprístupniť objekt. Pri optimistickom scenári sa v ďalších rokoch predpokladá s vytiahnutím múrov, dorobením klenby a nakoniec aj k položeniu krov so strechou. Najväčšiu zásluhu na záchrane hradu má skupina nadšencov na čele s Petrom Martiniskom z už spomínanej Historicko – astronomickej spoločnosti z Ilavy ktorá sa v roku 2004 podujala na záchranu tohto hradu. Doposiaľ vynaložené finančné prostriedky na záchranu hradu sa pohybujú okolo 120 000 € a budú potrebné ďalšie, aby sa hrad podarilo zachrániť pre ďalšie generácie.

(Andrej Petříček)

Zdroje:

KOČIŠ, Jozef. *Od Čachtíc po Strečno*. Martin: Osveta, 1989.

www.hradlednica.sk,

www.pamiatky.net,

Svoje príspevky, námety, návrhy z histórie, návštevy hradov, kaštieľov prípadne iných zaujímavých miest môžete zasielať na: viahistoriaucm@gmail.com

Nájdete nás aj na

www.facebook.com/viahistoriae

Všeobecný historický prehľad:

1. Perikles bol
A) tyran B) stratég
C) archont D) bazileus
2. Termínom duce označujeme _____.
3. Ako sa nazýva vojenský náčelník v archaickom gréckom mestskom štáte?
A) rex B) archont
C) efor D) bazileos
4. Vyberte správnu dvojicu olympských bohov- boh vojny a boh svetla:
A) Zeus a Hádes B) Hefaistos a Dionýzos
C) Ares a Apolón D) Ares a Hélios
5. Autorom výroky: „L'État C'est Moi“ bol:
A) Ľudovít XIII. B) Ľudovít XV.
C) Ľudovít XIV. D) Ľudovít XVI.
6. Na doprave a zásobovaní križiakov Palestíny najviac zbohatlo mesto:
A) Rím B) Lisabon
C) Marseille D) Benátky
7. Ktorú z týchto plodín spoznali Európania v Novom svete?
A) kukuricu B) vinnú révu
C) proso D) figy
8. Zmluva z Neuilly bola podpísaná s _____ porazeným v 1. svetovej vojne.
9. Ktoré územie stratilo Rakúsko po bitke pri Solferine v roku 1859?
A) Bavorsko B) Sliezske
C) Lombardsko D) Sedmohradske
10. Povstanie, ktoré vypuklo v r. 1899—1900 v Číne proti ekonomickej nadvláde mocností sa nazýva _____?
11. Hieroglyfy rozlúštil francúzsky vedec _____?
12. Ľudovít Štúr pôsobil v uhorskom sneme ako poslanec za mesto:
A) Zvolen B) Trnava
C) Ružomberok D) Banská Štiavnica
13. Slovenského učenca, _____, jeho súčasníci nazývali „Veľká ozdoba Uhorska“.
14. Najznámejším rusínskym buditeľom 19. storočia bol _____?
15. Kto nikdy nebol americkým prezidentom?
A) John Adams B) Benjamin Franklin
C) George Washington D) Thomas Jefferson

(Pripravila: Petra Tarkuličová)